

Сніп

Виходить що-тижня у неділю в ранці у Харкові.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ: на рік 3 руб.,
на пів-року 1 руб. 75 коп., на 3 мі-
сяці 1 руб., окреме число—5 коп.
За-кордон—4 руб., 1/2 року—2 руб.

Річні передплатники одержать без-
платний додаток.
Адреса Редакції: КОНТОРСЬКА, 21.
Телефон редакції—839.

В справах редакції можна бачити від 3 до 5 годин
— ввечора по понеділках, середах та п'ятницях. —

Авторі рукописів повинні подавати своє
прізвище й адресу. Редакція може скорочу-
вати і змінити статті; більші статті, до
друку не ухвалені, переходять в ре-
дакції 3 місяці й висилаються авторам їх
коштом, а дрібні замітки й дописи одразу
знищуються. Рукописи, на яких не зазначені
умови друку, вважаються безплатними.

З ПРИВОДУ надісланих до газети ВІРШІВ
редакція не листується.

УМОВИ ДРУКУВАННЯ ОГолошень:

За рядок петіту попередю тексту, або за
його місце платиться по 30 к. і по умові.
За рядок петіту після тексту: за перший
раз 20 к. і по умові, за другий—10 к.
Хто шукає заробітку, платить за оповістку
в 3 рядки 10 к. за раз, при умові друку-
вання не менше 3-х разів.

№ 20.

—>>> 13 (26) Травня. <<<—

1912 рік.

Жертвуйте на пам'ятник Т. ШЕВЧЕНКОВІ у Києві.

ЗМІСТ: Передовиця; Ювидей пані Х. Алчевської; К. Бич-Лубенський—
Сучасні негативи (історично-патологічний нарис); З нашого життя; З Га-
личини; З поля літератури й науки; Українська в чужих виданнях; Француз
про українців і росіян; Книжки, надіслані до редакції; Фел'єтон: Вірші
М. Кононенка; Микола Гедзь—Spirillum patricianum ukrainofilicum. (казки та
оповідання з невідомого життя).

13 Травня 1912 р. Харків.

Нащо писати, нащо видавати, коли нема кому
читати?! От слова, які раз-у-раз чути від видавців
українських часописів.

Нема читача! се два слова, від яких віє жахом.
Коли, справді, нема читача, то навіщо ж видавати
часописі, навіщо приймати на себе великі муки та
страждання видавця, навіщо віддавати своє ім'я на
наругу та глум, навіщо утворити українську часопись,
щоб дурити письменників та творців, наче їх твори
читають, бо вони видруковані в часописі! Навіщо ду-
рити поетів та публіцистів, які вкладають свою душу
у ті рядки, яких сливе ніхто ніколи не прочитає.
Навіщо робити ілюзію «української преси»...

Адже преса призначена на те, щоб впливати на
людей, на громадянство, але коли громадянство не
хоче читати, то про можливість якого впливу ще
тут розмовляти! Се незвичайно принадна та чарівна
думка вплинути на українське громадянство живим
палким словом, але ж се й лехкомисна думка, бо
тільки бичами та скорпіонами, а не словами можна
дошкулити українському громадянству, яке вже давно
відвикло по людськи розмовляти. Нація рабських
душ—воно з низькою ненавистю дивиться на тих,
хто турбує його мертвий ганебний спокій, хто сам
робить і кличе його до діла, хто змушує його вилізти
з ями упокорення та упослідження...

Тільки той, хто був у пекучій пустині, хто мав
смертельну спрагу, хто мріяв у розпуці про краплю
води, тільки той вмів оцінити джерело свіжої води.
Тільки ті, що до 1905 року мріяли про українську
пресу, дивились з побожною любов'ю та пошаною на
кожне Ч-о української часописі, добути в коверті з
Галичини, тільки ті відчують усю розкіш, усю на-
солоту щастя, бачучи в себе на столі: „Радугу“, „Світло“,
„Вістник“, „Хату“, „Р. Край“, „Засів“, „Рілля“...

Ті милі назви голублять очі, тішать серце, роз-
важають душу. Се—здійснена мрія.

Але чи багато в нас таких, що перед 1905 ро-
ком мріяли про українську пресу? Хіба „решта“, ве-
личезна, без кінця велика „решта“—не дивиться

цілком байдуже на українську пресу, як на щось
нове, чуже й незрозуміле, а навіть зайве. Хіба „решта“
не дивиться з упередженням на українську пресу?
Отже ворожнеча, упередження та байдужність отсе ті
страшидла, що в самім початку стривають українську
пресу. Проти ворожнечі можна виставити силу чуття,
проти упередження—силу пересвідчення, але що ви-
ставити проти байдужности століття? Вороги україн-
ства, зазначаючи з утіхою сю байдужність до україн-
ської преси з боку українського громадянства, запев-
няють, що українському громадянству цілком не
потрібна українська преса, бо вона чужа йому по мові,
по духу й по ідеях, бо се громадянство вже звикло
до російської преси так, що уважає її за рідну.

Втім є правда—на скільки справа йде про змосков-
лене українське громадянство, але втім нема правди, на
скільки йде мова про справжнє стихійне українство.

Стихийне українство, українські маси—вони не
можуть читати українських часописів з багатьох при-
чин: у них нема грошей, щоб часописі передплатувати,
у них нема грамотности, щоб ті часописі читати і,
може, найголовніше, у них нема відомостів і розу-
міння, що існують на Україні часописі українські.
Убожество та темнота отсе є дійсні причини, через
які маси українські не знають і не читають україн-
ських часописів. Але міцно встановлено, що коли
пощастить українській часописі де-не-де втрапити до
селянської хати, вона стає там дорогим та любим
усе сподіваним одвідувачем.

Далеко гірше стоїть справа з свідомим українством.
До 1905 року раз-у-раз можна було чути тужні зіт-
хання за українською пресою. О колиб тільки почала
виходити часопись українська, вона-б мала десятки
тисячів передплатників! Ми-б про се всі подбали! А
як, справді, почали виходити українські часописі, то
зразу голоси змовкли, а передплатників, як кіт на-
плакав. Найбільш розповсюджена по всій Україні
часопись має ледві кілька тисячів передплатників.

А про те, не зважаючи на сей сумний стан
річей, видавці не спиняють своєї діяльності, хоч вона
ніякої користі їм не дає, а тільки прикрости з гори
та нарікання зі споду.

Що спонукає їх до цього, що підтримує їх на
тому тернистому шляху? Віра в те, що своєю діяль-
ністю вони відчиняють широкі видокруги своєму

народові, надія на те, що раніш чи пізніше український читач зрозуміє вагу своєї преси і колись таки читатиме свою пресу, й любов, безмежна любов до свого темного, приниженого ледачого, навіть здеморалізованого, проте безконечно любленого народу.

Ся любов—є тією великою силою, тим рупієм, який не дасть упасти українській пресі, не дивлячись

на холодні чи ворожі чи байдужні відносини українського громадянства.

Нинішні видавці—каменярі преси—уторують своїми руками широкий шлях для майбутньої могутньої української преси.

Пані Х. Алчевська.

(З нагоди ювілею).

Сьогодні святкують 50-ю ювілей діяльності шановної пані Христини Алчевської. Ювілей просвітної діяльності. От же в сей день, коли російське суспільство принесе шановній ювілянтці данину свого поважання за багатоцінну її працю, за чудові видання таких капітальних творів як «что читать народу», і багатьох інших, ми, українці, зазначимо те, чим обдарувала шановна ювілянтка нас. Сього дні ми складаємо пошану шановній ювілянтці, як матері-українці, матері трьох дітей: поетеси панни Христі Алчевської, артиста д. Івана Алчевського і композитора д. Г. Алчевського. Імена сих трьох дітей шановної ювілянтки відомі цілому українському громадянству, бо в справу українського відродження вони

Х. Алчевська.

вклали й свої дари. І коли ми згадаємо, як не багато українок можуть пишатись тим, що діти їх служать своєму народові, коли згадаємо, як важко при сучасних обставинах виховувати своїх дітей «на українців», то ми зрозуміємо, яке велике діло зробила шановна ювілянтка, давши народові українському трьох діячів.

І коли-б можна було на одну шальку терезів покласти усю вагу того дару, що його дала українській нації шановна ювілянтка в особі своїх дітей, а на другу шальку усю вагу її російської діяльності, то, на наш погляд, українська шалька безмірно переважить, бо завжди живе діло є краще й ліпше, а ніж мертве... От же голосно гукаємо: «Слава матері українці, матері таких дітей!».

М. Кононенко.

* * *

Коли від дум поникне чоло,
Коли оступить сум навколо
І всюди стане пусто, голо
І холодом дихне життя,

Дивись тоді на небо ясне
Глибоке, чисте та прекрасне
І сум твій зникне, сум погасне,
Ти стрепенешся як дитя.

Отара крапельок злотистих
Таємно тихих, променистих—
Отих планет небесно чистих
Тобі звелить без суму жить...

То не роса блищить високі,
Не самоцвіти бачить око,
О, ні, о, ні!—То там глибоко
Людських думок краса мигтить.

То кращі наші ідеали,
То там блищать закони стали,
Мигтять надії, що пропали,
Там щастя наше збереглось.

Найкращі мрії та бажання,
Високі, чисті поривання,
Невидимі людські страждання
В блискучій краплі все злилось.

То наші здобутки всесвіту,
Що бились, рвалися з під гніту
І нашу душу не зогріту
Зовуть туди без вороття...

Дивись, дивись на зорі ясні,
На тії світочі прекрасні,
Вони нові, вони сучасні
Як ідеал, як ціль життя.

К. Бич-Лубенський.

Сучасні негативи.

(історично-патологічний нарис).

II.

Поки що коротенькими рисами ми намалювали сучасну картину моральної хвороби, примірно кажучи, церковного громадянства, себ то того громадянства, яке будує свої релігійні погляди та вірування на підставі догматів церкви і далеко не одхиляються од них. Завдяки тій великій моральній трусі, що зробив визвольний рух, який тільки зворушив все, та не збудував поки що нічого дійсного реального, ще більш, завдяки пануванню безправ'я, беззаконня та сваволі моральна істота людини повинна була переживати багато гострих важких вражень, які по трохи та по малу доводили її до занепаду, до зневіри, до великого ідейного банкрутства у самих святих своїх почуттях. Цей занепад правда почався далеко, далеко раніш сучасного політично-соціального заколоту, який є тільки наслідок цього занепаду. Цей занепад у одних викликає духовне калічення і перетворює його у церковне чудернацтво; других же примушує тимчасово шукати інших засобів морального заспокоювання та задоволення і штовхає їх на інші шляхи містично-філософських мереж спирітизму, теософії, окультизму та студіювання білої та чорної (демонічної) магії. До чого дійшов цей занепад, можна бачити у тому, що в часи величезного підвою науки, в часи найміцнішого напруження всього того, що зветься прогресом людської думки, не тільки відроджується але й зміцнюється середньовіковий культ сатани з його чорними обіднями, які святкуються не в Парижі, або Лондоні про між ситих та ледачих людей, але навіть у такому буржуїно торгівельному місті, як Харків, де, як кажуть досвідчені люди, є досить величезний гурток демоністів та люциферістів.

У той же самий час, яко противага виникають наступники вібито світлх морально-філософських течій, які настирливо благовіщують про появлення на нововтіленній субстанції всемирного божества щось таке на зразок (страшно сказати) Ісуса Христа в особі якогось то молоденького індуса на прізвисько—Кришнамурті або Алсіон. Коли ми переглянемо довгу низку діячів та учителів, та проповідників цих різноманітних навчень, коли ми перечитаємо твори наприклад

Karsch Uranisnuy und Tribadie bei den Naturvölkern (1901); Kisewetter, Geschichte des Okkultismus; Reichenbach, Der sensitive Mensch; Hirschfeld, Der uralte Mensch; Sehndler, Magisches Geistesleben, Breslau 1857 г., які студіювали всі ці з'явища у наймаліших подробицях,—то ми запевнюємося, що всі ці нові святі є хворі люди, які взявши здорову зернину дійсно наукового відкриття психофізичних елементів вирощують її при допомозі своєї хворої фантазії у якусь зовсім неможливу та мало зрозумілу плутанину морально-релігійної псевдо-філософії, яка часто—густо трохи тільки не за малим не межує з марамі делірика (дивись твори Ані Безант). Впливи цих святих новаторів далеко не були-б такими могутніми, а враження отакими міцними, як би аудиторія не складалася з такого не численного стовпища людських істот з порушенням не тільки моральним, але й фізичним станом свого життя.

Коли ми перечитаємо історію, то упевнимось, що отака переоцінка духовних вартостей завжди виникає, коли народ губить певний ґрунт під ногами, ґрунт, що зветься законом та правом. Найкращі зразки таких лихих часів ми маємо у середньовічч'ї заходу.

Було б страшенно цікаво розповісти про святкування божевільних, про диких дяконів, про мандрівні проці кількох тисячів голих чоловіків, жінок, навіть малих дітей, про те дике страшне стовпище, у якому змішувались зневірені люди починаючи од королівської фрейліни, до простої селянки, од віконта, до подорожнього жебрака,—про ці стовпища, які хвеськаючи себе різками, бігали на протязі мало не трьох століть (XII, XIII, XIV ст.) по всім градам та весям Італії, Германії та Англії. Банкрутство морально-релігійного почуття, знищення закона та права пробуджують звірячі інстинкти. Страшний розвій, не розпусти, а еротизму у найрізноманітніших його проявах, (бо еротизм несе за собою розпусту) завжди знаменують цей занепад.

Це завжди було і завжди буде. Старі підвалини, струхлявівши, розпадаються, будівля тріщить; люди зачувають себе в небезпеці через те, що не бачуть ні звідки ніякого порятунку, нові ідеї не підтримують їх, вони ще їм поки що чужі, але і те, що було раніш чи воно ж було своїм, для тої маси людей, яка зве себе вищим, або середнім шаром загально-російської інтелігенції?

Все наше життя, як те не смішно, обірвало всі свої стосунки та звязки з бадьорим народним корінням, з того

хатцем стали сьорбати. Тимчасом ми налили у третю шклянку: хай холодне. А як значно вихололо, а в глечі зменшилося, налили на скло й пересадили спирілли...

Мабуть із-чверть години куйовдився Тарадієнко біля мікроскопу, аж врешті голосний крик зачудовання, здивовання й разом розкошів вилетів з його горла: «Сюди! швидче сюди!» Було в його голосі щось таке, що я стрепенувсь і зразу кинувся до його: «Дивись!! гукнув він із незвичайним виразом обличчя. Я глянув і трохи не зомлів. У темнуватій жижиці наче, блискавки, гайсали спирілли, перекидаючись, пустуючи і взагалі, виявляючи найбільше задоволення. Де ділася їх млявість, їх хвороби? Бадьорими, сильними рухами переносились вони з одного на друге місце, зачіпаючи стрічних спирілі і пускаючи їм бісики. Вони були повні сили, повні життя. Невже це були наші спирілли? І я донитливо глянув на Тарадієнка, він угадав мої думки, бо промовив: «Це безперечно спирілли патентованого українофільства, бо ніякі інші мікроби не могли-б витримати спиртуозної поживи!»

Я знов глянув у мікроскоп. Ціла громада спирілі танцювала, виробляючи якісь чудернацькі рухи. Але ті рухи наче були знаємі, наче нагадували якісь «па», додержували якогось ритму. Я став пильнувати і враз зрозумів: спирілли садили гопака!

Микола Гедзь.

Казки та оповідання з недійсного життя.

I. Spirillum patricianum ukrainofilicum

(Дісертація на доктора Патріотизму).

(Кінець).

Ми знайшли глек і всі потрібні спеції, і я став варити так, як мене вчила іще бабуня. Була то стародавня рецепта—нині вже сливе згублена. Міцний спиртус, пахучий мед, ріжки, бодяк, гвоздичний перець, кориця, грецькі горішки і двацять інших спецій, яких саме—мій секрет—назви їх не знайдете у словнику Тимченка—були елементами, з яких робився той чудовий сік, що греки звали амброзією, а українці—варенухою. Цілий глек того солодкого трунку постановили ми в грубу, замазавши щільно покрішку і стали дожидати, коли все буде готове.

Вже над-вечір витягли ми глек з груби й одіхнули. Чудовний, божественний запах розлився в повітрі й залоскотав піднебіння. Ми поналивали в шклянки горячого трунку й по-

самого часу, як люде поскидали охабні, поголили бороди і понадівали кургузі німецькі каптани та парики. Так одбулося в Великоросії, отак само і у нас на Україні. Російські бояри, а з ними і українські вельможні пани — старшина, — що жили колись одним життям з народом та відрізнялись од смердів тільки своїм багатством та походженням, по приказу з вище штучно одірвались од рідимого народного тіла, всмоктали в себе чужу цивілізацію і на завжди стали пануючими чужинцями для свого народу.

Але все ж таки вони не підвелися до тієї висоти, на якій стоять народи та інтелігенція заходу і лишилися дітьми свого часу.

Могутній закон історично-культурного розвитку примушує переживати їх та переходити всі ті етапи, які переходили попередні народи.

Всі народи мали свої середні віки, — віки страшного заколоту, віки ідейного та партійного роздроблення на найменші частинки, з яких вже у величезних муках склався той чарівний та величний храм західної культури, який так страшенно вабить усіх нас до себе.

І ми теж повинні пережити цю зону середніх віків, і ми переживаємо їх зо всіма їх скрутами.

Коли порівняєм наше сучасне життя з середньовік'ям заходу, то, правда, у значно пом'якшеному через еволюцію малюнку ми вбачаємо знайомі картини забутої старовини.

Брак закону та права, занепад церкви, народження нових ідей, розпуста, страшенно відбивались на всьому громадянстві; воно зневірювалось, шаліло і кидалось на всі боки вишукуючи дійсної справедливої відповіді на свої пекучі, болючі запитання: «Що єсть істина? де правда?» а навколо одна правда — розвал, руїна! Чи не теж саме тепер і у нас?

Це не могло і не може задовольняти людину, — моральне почуття її примушує шукати чогось, — коли не допомагає офіційний Бог, вона відшукує собі другого і витворює його покладаючись лише на свої інстинкти. Одні хворі люде з підвищеним розвитком своїх поглядів та переконань силкуються заспокоїти себе теоріями спирітизму, теософії та окультизму, інші ж, у яких морально — релігійні чуття виявилися далеко більш скаліченими та надірваними, — або ж заспокоюють себе виконанням зовнішніх церковних звичаїв та всіляких обрядових церемоній, або ж перекидають їх та оживотворяють їх духом своєї хворости; ще де які, перекопавшись, що світлий Бог, як би його не іменовали, не допомагає, не задовольняє їх

Рясні сльози зворушення покотилися з моїх очей.

Так от-де жерело сього національного танцю. І я мимоволі згадав Пастера, який каже: «Із скількох тайн завдяки бактеріології спаде заслона!»

Протягом цілого тижня що-дня стежили ми за життям спіріл. Було воно одноманітне і невиразне але всеж було життя. Нові порції варенухи викликали й нову житєву енергію, що разом із спіртусом знова зникала. Тим-то життя спіріл взагалі було безбарвним і навіть відразливим. Тільки й оживлялись спірілли тоді, як кидались на одну зі своїх, щоб розірвати її на шмаття.

Але головного, що нас найдужче цікавило, — плодження спіріл — ми не завважали. Аж врешті через тиждень в неділю одна спірілла привела дитину. Був це хорий, блідий та безбарвний індивід, що незвичайно швидко став старим. З його народженням тайна плодження спіріл цього українофільства зникла. Хоч ті мікроби належали до найнижчих організмів, але в їх панувала дуже мудра та заплутана шлюбна організація, яка трохи навіть нагадувала пупалуальний шлюб¹⁾. В усякім разі кожда спірілла-самця мала собі значне число спіріл-самців за чоловіків, а кожна спірілла-самець мала собі за жінок стільки-ж

¹⁾ Колишня (архаїчна) форма шлюбу в австралійських дикунів. — (Ред.).

розбещених інстинктів, — викликають з темноти віків страшні ритуали чорного Бога і кидаються в його обійми...

Чим гірш тиранія уряду, чим більш життя стає важким, — тим боротьба між світлом та темрявою робиться злішє та виявляється яскравіше.

(Кінець буде).

З нашого життя.

◀ *Пам'яті Бориса Грінченка.* 22 квітня у Полтаві відбулись загальні збори полтавського товариства „Боян“. На зборах було прочитано реферат про життя й діяльність покійного українського письменника й незабутнього громадського діяча Бориса Грінченка з приводу других роковин його смерті.

◀ *Ювілей.* 20-го травня 1912 року в 12^{1/2} годин в актовому залі Харківського університету одбудуться урочисті збори присвячені вшануванню Христі Данилівни Алчевської з приводу 50-ліття її педагогічної та просвітної діяльності. Иногородніх просять надсилати привітання по такій адресі: Харків, Мироносицька вул., 32, Марії Миколаєвні Коневій.

◀ *Катеринославська „Просвіта“.* 21-го квітня відбулись загальні збори катеринославської „Просвіти“. Рада товариства здала справоздання, з якого видно, що в минулому році „Просвіта“ виявила ріжкоманітну й жваву діяльність. Од початку 1911 року справи в товаристві йшли погано, але з другої половини року, коли вибрали нову раду життя „Просвіти“ набрало сили й виявило жваву діяльність. Товариство виплатило борги свої, влаштувавши Кобзарський концерт й зробило заходи що до публічних лекцій з українознавства. Товариство допомагало також матеріально в справі влаштування в с.с. Дієвці й Мануйлівці ялинок — в ці села куплено було товариством для роздачі дітям на 125 руб. книжок.

◀ *Проти українства.* 28-го квітня закрито житомирську „Просвіту“, закрито на підставі ч. 6 тимчасових правил про товариства. Так ще одна „Просвіта“ зробилась жертвою сучасного лихоліття, ще на одно культурно-просвітне товариство збідніли українці. До зачинення житомирської „Просвіти“, яка провадила тільки культурно-просвітну роботу, як і всі інші „Просвіти“, спричинились головним чином житомирські черносотенці систематично друкуючи в своїй газеті „Жизнь Волини“ доноси й наклепи на „Просвіту“ й підмовляючи адміністрацію закрити її.

У газеті „Новое время“ — новий наклеп на українство. Співробітник тієї газети Столипін вигадав оце, що галицько-український митрополіт гр. А. Шептицький недавно приїздив потайно на Україну. Жив він тут під чужим ім'ям і купив собі

спіріл-самиць. Але на диво наслідків тої шлюбної організації було за мало: частина спіріл переходила вже ніби на парний шлюб. Ізолювані від цілого світа, жили вони в атмосфері неприступній для інших живих істот. І чи то спіртус, чи гострі спеції варенухи, чи така вже вдача тих мікробів, але вони все більше дичавили й ставали лютішими. Але Тарадієнко мало звертав уваги на усіхіку спіріл, він тішився тим, що плодження спіріл, вирівняло йому шлях до слави, й що розмноження їх дасть можливість прищепляти спірілли усій нашій нації, а се дасть Тарадієнку безперечне право на титул *«pater patriae»*, або по нашому «Батько України»... Солодкі мрії!...

V.

Шануючи кращі традиції українофільства, ми бажали справу розповсюдження та прищеплювання наших національних мікробів зробити цілком легальною. З тією метою Тарадієнко, сховавши до кишені листи до визначних земляків та повний каламар тестевих спіріл, рушив до Петербурга піклуватись про дозвіл. Незабаром по приїзді до Петербурга Тарадієнко написав до мене нижче наведеного листа: «Любий друже!» писав до мене Тарадієнко: я не можу стямитись від того вражіння, яке справили на мене тутешні землякі наші, особливо молодше покоління. Уяви собі, що вони мені заздряють і чинять усякі

масток. Власти про се знали, але нічого йому не зробили. Коли б щось подібне було в Австрії,—коже Столишин—то злочинця арештували б і забрали б його листування.

◀ *Доля Гната Хоткевича.* Як повідомлялось у нас, у Києві було арештовано українського письменника Г. Хоткевича. Тепер газети приносять нові звістки—Гната Хоткевича переводять в Харківську тюрму. Робиться це з тим, що справа за яку мали судити Хоткевича ще перед виїздом його за кордон, має розбиратися в Харкові по місцевій приналежності.

◀ *Українські пісні.* В наші часи українська пісня знаходить собі притулок понайбільш десь по далеких закутках, не порушених культурою. Серед робітників вона зникла зовсім. Тим приємніша усяка звістка про неї. 23-го квітня в Кам'янці відбувся військовий концерт.

Об'єднаний хор усіх полків, що стоять у Кам'янці, проспівав де-кілька українських пісень, як наприклад—„Закувала та сива зозуля“, „Ревуть стогнуть гори хвилі“ і т. и., а також дует „Де ти бродиш, моя доле“.

◀ *Холмська справа.* Петербург. Державна Рада вибрала комісію з 15 членів для справи холмського проекту. В її склад увійшло два поляки, п.п. Шебеко і Хшановський, 4 представника центра 9 націоналістів та правих.

◀ *„Темні гроші“ гр. Бобринського.* Петербурзький кореспондент „Кіевской мысли“ запевняє на підставі достовірних джерел, що граф В. Бобринський справді за минулих часів дістав через посередництво Столишина й Кривошеїна 70 тисяч карбованців на русофільську пропаганду в Галичині.

◀ *Українська громада в Ризі.* 30 березня відбулись річні загальні збори Членів Української Громади в Ризі. Як виявилось на зборах, Громада в минулім році святкувала Шевченкові роковини й урядила 14 вечерів, на яких перебувало 1500 душ. На вечерах прочитано 5 рефератів, виступав український хор Громади й виставлялись українські пієси. При Громаді засновано українську бібліотеку. За минулий рік Громада придбала 62 нових членів. По скінченню загальних зборів відбулась чергова 11-та вечірка Громади.

◀ *Українська Громада у Варшаві.* 31 березня й 14 квітня відбулись чергові вечірки Громади. Перша відбулась у бенефіс хора Громади, відомого як у Варшаві, так і по-за Варшавою. Немало було людей, які приїздили з околиці послухати українських співів у Громаді. На останній вечірці було виставлено „Борці за мрію“ при участі 2 артистів з трупи Ярошенка. Вистава пройшла гарно. Публіки було багато на обох виставах. При „Громаді“ ще перед великодними святами відкрилась бібліотека.

прикрати та перешкоди. Но Петербургу вже йде про мене слава, як про людину без десятої клепки. Пустили сю чутку молоді компатріоти. Я сам чув, як один з їх казав про мене до другого: «Я просто не йму віри, щоб такий бевзь міг справді зробити отсей винахід!» А другий додав: «Та се просто дурниця отсей винахід!» Звичайно, мене се не крихітки не дивує. Тиж сам гаразд тамиш, що ніколи один українець не визнає талановитости другого. Охоче слухатиме він авторитету чужинця, але з дикою насолодою потопче й понизить особу свого компатріота. Така вже українська вдача і це мабуть причина загального поневолення нашого народу. Аж ось коли я зрозумів Шевченків сарказм на Богдана. У мене в самого зародився жаль на його, що занадто мало повідрубав нездатних до культури українських голів! Аж ось коли зрозумів я помилку Івана Мазепи, що не схотів з корінням винищити клятий рід Кочубеїв, Галаганів, Пушкарів то що, а заходився політикувати. Але годі! Жаль мій росте й дужчає, і я зневірююся в будучині нашого народу. Правда, старше покоління краще до мене відноситься, але з того мало зиску. Наприклад я був у нашого славнозвісного незрівняного батька¹⁾,

¹⁾ Як відомо, кожен українофіл доживши до 50 років має право на титул Батька України.

◀ *Чорносотенці й українство.* У суботу, 28 квітня, в аудиторії старого київського вокзалу для побільшення коштів чорносотенного києво-соломенського одділу союзу імені Михаїла Архангела трупою „малоросійських артистов-любителей“ під орудою І. Д. Сябро виставлено „Наталку Полтавку“ і „Кума Мирошника“. Видно чорносотенці не гідують творами письменників сепаратистів коли треба побільшити свої пошарпані фінанси.

3 Галичини.

◀ *При українськім академічнім Товаристві „Січ“ у Відні* існує статистично-інформаційна комісія, якої ціллю інформувати прибуваючих до Відня про віденське життя, обставини і відносини. Тому проситься звертатися по ті інформації на адресу: *Ukrainischer Verein „Sitsch“ zu Wien, VIII. Bennogasse, 29.*

◀ *Справа з українським університетом у Львові.* Зважаючи на те, що австрійський уряд все одкладав домагання українського парламентського клубу про заснування українського університету, клуб постановив зробити обструкцію. Коли в палаті обговорювалась еміграційна справа, о. Фолісові доручено було задержати її як найдовшою промовою. Палата, зібравшись 4 травня в 11 г., була певна, що справу цю буде обговорено за 1½ години і що український промовець говоритиме 15—20 хвилин, але о. Фоліс не кінчав промови. Тоді президію клубу запрошено було на розмову з міністром внутрішніх справ Гайнольдом, що заступав місце хворого прем'єр міністра Штірка і міністром народної освіти Гуссарекком.

Підчас цієї розмови українські послы вказали на задержування справи з заснуванням українського університету і на те незадоволення, що викликає ця задержка в української людности. Після довгої розмови президію клубу пообіцяно, що незабаром клубові дано буде певну задовольняючу відповідь в справі заснування самостійного українського університету. Коли стали відомі результати цієї розмови, о. Фоліс закінчив свою двох-годинну промову і палата могла далі обговорювати свої справи.

З Відня переказують, що постанова цісаря в справі українського університету вийде цими днями.

17 травня н. ст. в Відні відбулося віче українських студентів віденського університету. На віче прибуло коло 400 душ. Прибули послы Дністрянський, Колеса, Смоль-Стоцький, Левицький, Петрацький. Винесено резолюцію про самостійний український університет у Львові, а до того часу теперішній львівський університет повинен мати утравістичний характер.

◀ *Нова ілюстрація деспотизму й несправедливости польських шкільних властей.* В перемиській гімназії є учителем Мих. Крушельницький. Це молода людина, з гарячим чутливим серцем,

де були зібрані й інші патріоти, між котрими був наприклад Рачий, директор департаменту міністерства.

Ой, колиб ти бачав, як зацікавились усі зібрані моїм винаходом, яке зворушення запанувало на їх обличчях, коли крізь мікроскоп вони побачили наших національних мікрофітів. Славнозвісний батько розперезав очкур, насипав на голову сміття й вимовив, чудно хитаючи головою: «Нині відпущаєши раба твого, владико!» а потім став пхикати а ще трохи згодом смикнув добру чарку горілки. Пан директор попросив понюхати каламарчик, а понюхавши, голосно гікнув і вже більше нічого не сказав.

Усі запевнюють мене, що се добрі ознаки, але справа моя ані трохи не посувається. Взагалі я абсолютно збивсь з пантелику і не знаю, що мені робити.

Перечитавши сей лист я занепокоївся. Чи не дістав мій приятель остаточно *mania grandiosa*²⁾ хворобу, що дійсно сталася національною, бо сливе всі визначніші й невизначніші Українці страждають на неї. Ледви котрий із них в патріотичних цілях напише якусь «Сіру кобилу» або про

²⁾ Психічна хвороба, коли божевільний вважає себе за генія.

ще не захоплена кар'єризмом як то буває часто з учителями в українських гімназіях. З Крушельницького був розумний педагог і гарна, сердечна людина. І от коли перемиська гімназія страйкувала з приводу смерті Чорнія, коли влади розпустили вищі чотири класи і оповістили віві вписи, Крушельницький дуже гарно становився до учнів і не повставав проти їхнього патріотизму. Та проти такого гуманного поводження Крушельницького з учениками повстали польські власті і, як подають часописи, Крушельницького увільнено з посади.

◀ *Помилування.* Зі Львова маються звістки, що царь наказав припинити переслідування проти учасників заколоту в львівському університеті в 1910 році. Помилувано всього коло 100 українських студентів.

◀ *Концерт „Бандуриста“.* В помешканні „філгармонії“ відбувся концерт „Бандуриста“, чистий дохід з якого призначено на ювілейний дар Іванові Франкові. Величезна зала була повна, а всі артисти дали високо-артистичним виконанням своїх номерів. Особливо ж захопила усіх присутніх своїм голосом п. Крушельницька. В антракті по першій частині концерту улажено д-ру І. Франкові який явився також на концерті величезну, бурливу овацію і в цій овації взяла участь уся тисячна публіка.

◀ *Товариство „Поміч Молодіжи“.* У Львові заснувалось нове товариство українське, яке поставило собі метою дбати про поліпшення матеріального становища шкільної молоді української. Товариство має будувати та утримувати дома з дешевими або безплатними кватирами для учнів, діставати для них безплатний харч, одіж, підручники, давати хворим лікарську допомогу й инш.

◀ *Польська нетерпимість в народніх школах.* 15-го травня н. ст. школа ім. Сенкевича святкувала іменини свого директора.

До цієї школи ходить 200 українських учнів. На це свято з кожної класи вивчив один учень декламацію. Якийсь учитель наказав вивчити якогось вірша хлопчиків й по українськи. Але ж коли діти зібралися в залі і хлопчик хотів читати вірш українською мовою, вшехпольські вчителі прогнали його кожучи, що то польська школа і українською мовою ні говорити, ні декламувати щось не дозволяється. Факт цей хоч і дрібний, але ж дуже яскраво ілюструє „рівноправність“ і в аймне „братерство“ в народній школі.

◀ *Вшехпольські Донкіхоти.* Вшехпольську голоту міста Львова, з приводу певного засновання українського університету у Львові, огортає божевільний страх. Вони розуміють, що їх гадючого сичіння проти українського університету ніхто не слухає і що університет у Львові повстати мусить, тому попали в якусь дурійку. Зачули вони, що 16 травня мали українці Львівські святкувати пам'ятку Свободи і зі страху привиділися вшехполя-

кам українські демонстрації у Львові. „*Slowo polskie*“ і „*Gazeta Narodowa*“ помістили алярмуючі вісти, що до Львова мають в день Свободи прийти „руські хлопці“ на демонстрацію в справі українського університету і візвали „польське сполеченство“, щоби вони як один стануло до оборони Львова. Наслідок того аряму був такий, що дійсно вся „рицарська“ ляшва боялася до полудня вийти з хати і всі публичні городи і улиці були майже пусті.

Тільки з полудня, коли аж поліція оголосила урядовий комунікат і всюди почали заспокоювати „відважне сполеченство“ польське, що українцям про ніяку демонстрацію навіть не снитися, вступив в польську молодіж і инших Донкіхотів войовничий дух і великий натовт вирушив на „одесч“ міста Львова. Коло 9 години вечера зібралося кількасот польських академиків і почали волочитися по улицях міста Львова, вигукуючи польські пісні.

До молодіжи прилучилася, як пише „*Slowo polskie*“ сила „поважних обивателів“ так, що повстав кількатисяний похід.

Коли підчас походу пустив хтось чутку, що на високім замку нараджаються вже „руські хлопці“ і зараз прийдуть до міста, повстала серед товпи страшна паніка. Похід рушив під університет, який був ясно освічений а двері на розтвір відчинені, щоби в разі потреби прийняти в своїх мурах гостинно польських Донкіхотів.

Дійсно божевільна дурійка вшехполяків.

Львівські українці про ніяку маніфестацію у Львові навіть не думали, а се видно хочби з того, що якраз 16-го травня урядили в підльвівських селах около 130 торжественних обходів Свободи, на які виїхали з рефератами українські академики і старша інтелігенція а у Львові уладили лише відчит в „Львівській Русі“.

3 поля літератури й науки.

◀ *Нові книжки.* Вже продається по українських книгарнях „збірник присвячений пам'яті 50-х роковин смерті Тараса Шевченка“ вид. „Комітету по упорядкуванню Шевченковських свят у Москві“ ціна збірника 1 р. 50 к.

◀ *Новий твір В. Винниченка російською мовою.* У IX збірникові „Земля“ уміщено новий твір В. Винниченка російською мовою „На вѣсахъ жизни“.

◀ *Переклади з української мови.* В 4-тій книжці „Нового журналу для всіх“ уміщено в перекладі на російську мову оповідання В. Винниченка „Таємність“ — „Таинственность“.

У 1-му № російського журналу „Завѣты“, що почав виходити у Петербурзі з апріля, уміщено переклад оповідання М. Коцюбинського „Тіні забутих предків“, що друкувався в „Л. Н. В.“ — „Тѣни забытыхъ предковъ“.

«годівлю свиней», як уважає себе національним письменником, а не доведи Господи надряпає «Поезію в прозі», тоді вимагає ще за життя монумента! В усякім разі—се загортання в тогу невизнаного генія—було недвозначною ознакою. Але що я міг допомогти? Ткнувся я до одного старого патріота, потім до другого—усе прихильників Тарадієнка, але дістав я одну відповідь: «Я сього й сподівався, я був певен, що з того пива не буде дива!» Вже я намірився їхати до Петербурга, кола се зовсім несподівано прибігає до мене Яцуня і ще з пороги гукає: «Триумф! Триумф! чи ти вже знаєш, що Тарадієнко повернувся, що він досяг найвищого успіху і що тесть запрохує значних людей на великий бенкет до себе!».

Я аж скаменів з подиву та несподіванки. «Ти одержав запросини на сьогодні?» спитав мене Яцуня.

«На сьогодні?» повторив я: «Хіба сьогодні бенкет?» — «Та сьогодні! сьогодні-ж! Я був певен, що тебе запрошено!» Я зблід, але удаючи байдужного спитав: «Як усе склалося?»

О, се була правдива казка з Шехерезади!

Ціла історія Тарадієнкового успіху свідчить про те, що Пан-Біг іде піклується долею України. Попереду Тарадієнку не щастило, земляки не сприяли йому, здавалося, його справа згинула. Але Тарадієнко не в тім'я битий: він заприязнився

з головним камердінером міністра справ внутрішніх, почав пускати бісиків камердинеровій жінці й через цю протекцію добився авдієнції у міністра! О, міністер людина розумна, з ясною головою! Він відразу зрозумів вагу Тарадієнкового винаходу, дуже ласкаво віднісся до Тарадієнка, просив продемонструвати на живій особі і навіть дозволив прищепити *spirillum ukrainofilicum* одному з своїх кур'єрів. Дослід був незвичайно вдатний, бо вже через 10 минут кур'єр виричав баньки і з великим чутем став шепотіти! «Вітчино моя!... Заплакана нене!.. Сиротино, плачеш над Дніпром!»... Потім став рюмсати, а нарешті попросив горілки й «малоросійской» ковбаси, потому вдарив гопака. Міністер остаточно переконався о вазі винаходу й призначив Тарадієнкові премію за його многоцінну працю з секретних сум поліційного департаменту в розмірі 5 тисячів карбованців... Але се ще не все. Пан міністер приобіцяв, що зробить «циркулярно» припис прищеплювати всім Українцям *Spirillum ukrainofilicum* до закону 18-го мая 1876 року «раз'ясненіє», як додатковий пункт. Особливо мають піклуватися земські начальники про вщиплювання *spirillum* селянам. Тоді на думку міністра, цілком будуть неможливі такі розрухи черні, як от полтавсько-харківські або галицький селянський страйк. Тай взагалі Тарадієнко запевнив

◀ Нарис історії української літератури мадярською мовою.

Під заголовком *Kisoroszk, Irtá Franko Ivan* вийшов окремою відбиткою із мадярської енциклопедії історії літератур парис історії літератури українського народу на тлі його культурного розвою. Ця стаття, що обіймає ст. 159—486 великого лексиконового формату, написана була д-ром Франком наслідком записин проф. будапештського університету др. Ашбота ще 1907 р. німецькою мовою і під доглядом того-ж проф. перекладена на мадярську мову одним із його студентів. Відбитку украшено подобиною Києво-печерської Лаври, поміщеною над титулом, і маленьким рисунком двох українських хлопців біля скрині, поміщеним під закінченням тексту.

◀ „Искусство“ в ч. 1—2 за біжучий рік умістило статті:— С. П. Яремич: „Живопись Андреевской церкви в Киев“.—Проф. Г. Павлукиї: „Творчество Растрелли в области церковного зодчества“. В ілюстраціях знімки з ікон Андріївської церкви художника А. Н. Антропова, а також загальний вигляд цієї церкви та інших будівель роботи Растреллі.

Яремич в своїй статті дає дуже цікаву характеристику відношення духовного уряду до художньої творчості на релігійні теми, „синадального живописця“ Антропова (родом українця), що розмалював Андріївську церкву разом з гравером і живописцем священиком Г. Левицьким. Тут же уперше виявив свій хист і син. його—знаменитий описля художник Д. Г. Левицький.

◀ „Искусство“ ч. 3—4 умістило велику дуже гарну статтю А. Сластьона про талановитого українського художника П. Д. Мартиновича. До статті додано прекрасно зроблені знімки з рисунків і картин Мартиновича: „Київський брацький монастир“, „Автопортрет“, „Баби хліб печуть“, „Козак Кричака“, „Чумак Х. Мигаль“, „Оксана Буштримиха“, „Мигаль“, „Домик Петра Вел. у Києві“, „Рисунок“.

◀ На відбудування батуринського палацу товариство „охраны и защиты памятников искусства и старины“ одержало від графа Кам. Розумовського 5.000 карб. Роботу по реставрації цього видатного пам'ятника будівництва на Україні XVIII століття розпочато ще торік. Цього ж року робота почнеться з 1 червня під доглядом архит.-художника Білогруда. Т-во охорони старовини хоче завести в цьому палаці школу, щоб таким чином забезпечити цілість будинку. В цій справі т-во вже звернулося до чернігівського губернатора.

◀ Вийшло 4 ч. „Украинской Жизни“. Зміст.—О культурном творчестве. М. М. Могилянського. — Украинский этнографизм. Проф. Н. Ф. Сумцова.—Герцен и Украина. А. Хатченка.—Объ украинизации средней и высшей школы С. А-вича—Рыцарь долга (памяти Б. Д. Гринченка) С. Е-мова.—Современная украинская лирика С. Ф. Русовой. На текущие темы. С. А. Ефремова. На Украинѣ и внѣ ея. Библиографія. Отвѣты редакціи „Украинской Жизни“. Объявления.

міністра, що се буде безпека лояльності українського народу... Ти розумієш казав радісно Яцуня—як з'умів Тарадієнко взяти міністра, як обійшов його, як з'умів погодити вимоги патріотів з вимогами державного уряду! О, яка се мудра голова! Яка це геніяльна людина!»

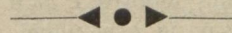
В міру Яцуниного оповідання якесь невимовне чуття опанувало мною. При останніх словах я схопився з місця і, не прощаючись з Яцунею, побіг просто до Тарадієнка. Вхід до господи Тарадієнків був пишно освітлений і мав празниковий вигляд. Нервово подзвонив я до дверей. Гарно вбраний у якусь піби ліврею парубок відчинив вмені двері. У прихожій з приємно усміхненим обличчям стояв Тарадієнко, але вглядавши мене вираз йому змінився й крижаним голосом промовив він до мене: «А просимо! просимо! не ждали, але просимо... до кабінету». Тут вже я не витерпів:

«Пане Добродію! Я прийшов до Вас в справі мого винаходу спіріл українофільства. Я не кажу дати мені усі 5 тисячів, але Ви розумієте, що половина належить мені. От-же прошу без жадних скандалів дати мені мою частину, бо інакше присягаю бі, я всім доведу, що Ви самозванець». — «Пане Добродію!» відповів Тарадієнко і я не пізнав його голосу. «Ви занадто хапаєтесь. Але зважаючи на Вашу вдачу, я Вам

Україністика в чужих виданнях.

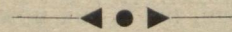
На відому ворожу Українцям статтю П. Струве, поміщену в 1-ій книжці *Русской Мысли* (часть II. ст. 65—86) п. з. „Общерусская культура и украинский партикуляризм“ помістило тепер *Русское Богатство* широку відповідь впливового журналіста, що підписався буквами В. М.-а п. з. „Украинство и русская интеллигенція“. — Берненські *Lidove Noviny* помістили на днях довшу статтю про український університет у Львові, осуджуючи польський угніт, а праська *Union* подала передовицею про мадяризацію угорських Русинів через церкву. — У французьким журналі *La Revue pour tout* (ч. 13 б. р.) помістив п. І М-ов статтю, пз. *De la litterature Oukrainienne*, де подано огляд сучасної української літератури, зокрема троха ширше про Коцюбинського та Лесю Українку. До статі додано й кілька уривків з названих письменників. — В петербурзьким *Русск-ім Библиофил-і* в 1 випуску за 1912 р. поміщено м. и. згадку про ювілей укр. письменника Ев. Гребінки. — В *Речи* поміщено тогид ще рецензії на отсі українські видання: Е. Коптоновської на Коцюбинського „Розкази“ Т. 1 (ч. 23), Ст. Городецького на „Ураган“ Чупринки (ч. 44) та Могилянського на В. Винниченка: Твори Т. IV. (ч. 348)—В харківським щомісячнику „Трудъ и Искусство“, присвяченим проведенню штуки в народню трудящу масу, находимо в чч. 1. та 2. простору статтю С. Вірченка „Мотивы поэзии Шевченка и ихъ выражение въ музыкѣ“. В ч. 3. в хроніці кілька заміток на українські теми, власне про гарний „вечір кобзарів“ в Полтаві, де прочитано виклад І. Яворницького та де кобзарі Пасюга, Кожушко та Кучеренко виконали кілька точок на кобзах, бандурах та лірах. В замітці „Українська різьба по дереву“ йде річ про артистичні праці п. Мавберга. Далі згадується про Шевченківський вечір у Ваках та стації Каменській (на Донщині). Вкінці кілька слів про „Малоросійський кружок“ в Сумах (Харківщина), який поставив за р. 1911 38 вистав та 1 концерт та ще про „Театр въ деревнѣ“ на Полтавщині. — В 3-ій і 4-ій книжці „Русского Богатства“ надруковано в перекладі статтю О. Герцена „Новая фаза русской литературы“, що свого часу появилася була тільки по французьки. Герцен, спинюючися над ганебною ролею Каткова і прочих обрусителів, згадує і про українців. „Українські письменники—пише він—бажають друкувати книжки українською мовою. Вони не почувають великих симпатій до Росії... та не мають ніяких підстав, щоб і почувати їх. „Се польська інтрига—горляють „Моск. Вѣдомости“,—вони хочуть відділитись!“—„Мовчіть,—нагадують ім з усіх боків,—чи-ж ви не знаєте, що під теперішній час ви ведете людей просто в казмати!“—„Се мені байдуже“,—відповідає стоїчна газета.

◀ Шевченко в західно-європейській пресі. В італійським журналі „*Soreto*“ поміщено в ч. 2 (ст. 1—6) замітку І. М-фа г. з. Taras Sneytchenko“ а в додатку до числа й портрет Шевченка. Тую-ж замітку—з незначними змінами—передрукував і по французьки тижневник „*La Revue pour tout*“ у ч. 9. (ст. 12—14). Замітки ці се ювілейні силуетки переважно біографічного змісту.

дарую сей шантаж. Лиш прошу сейчас винестися з моєї господи. Парубче! випровадь сього пана!» Ми глянули один на одного, ще раз глянули, потім я вийшов...

Та я не дбаю про особисті образи. Колись то порахуємось! Я патріот, я цікавлюся загальним добром. Але я не можу второпати і се мене дивує, чому «додаткове роз'ясненіє» до закону 1876 року не входить досі до життя і не робить міністер нових приписів циркулярних... От-так завжди у Росії: все українське принижується, припинається, тиснеться і найкращі винаходи або ідеї наші гинуть по теках міністрів. Але на доказ моєї безсторонности мушу додати, що я справді чув і, зважаючи на міцну Тарадієнкову вдачу, тому можна поняти віри, що Тарадієнко хоче зробити подорож по всіх українських краях, щоб користаючись за кордоном політичною свободою,—прищеплювати австрійським та американським Русинам *Spirillum ukrainofilicum*.

Француз про Українців і Москалів.

До Київа, як повідомляє «Рада», прибули сими днями з Полтави два французькі мандрівники Андре Мартен і Габріель Шефле, члени париського географічного інституту, що відбувають подорож довкола світа.

Париський географічний інститут призначив ще 1906 р. премії, одну, 150.000 франків, а другу в 50000 тому, хто пішки назначеною дорогою обійде навколо земної кулі 65.000 кілометрів до 1912 року. Кожний з мандрівників повинен іти один і з дороги подавати до інституту вражіння своєї подорожі. 27. січня 1907 р. в сю мандрівку вийшли з Парижа в різні напрями 22 особи, але тепер подорожує їх тільки 8. Інші або відказалися від дальшої мандрівки, або погибли. Поперед всіх ідуть Шефле та Мартен. За 5 років своєї подорожі обійшли вони Західну Європу, Балканський півострів, Африку, Малу Азію, Персію, Кавказ, Південно-Східну Росію і тепер подорожують по Україні. В Київі довелося одному з київських Українців балакати з Андре Мартеном і його жінкою, когорта хоч і не член інституту, але ходить з чоловіком і тільки на великих переходах переїздить за ним.

На питання, яке у нього вражіння з подорожі по Росії, відповів Мартен, що Росія зробила на нього дуже миле вражіння і зараз же почав розказувати про подорож свою по інших краях. Особливо не подобалася їм Персія, де їх прийняли за революціонерів і їм трохи не на кождім кроці доводилося зустрічатися з перешкодами. В південно-східній Росії — каже Мартен — народ привітливий і ввічливий, але все-ж таки мандрівникам не раз доводилося мати неприємности з усякими розбешаками. Зате Харків, Білгород, Полтава та Київ роблять на них найкраще вражіння з усієї подорожі. La petite Russie, — каже Мартен, — це чудовий край, тут подорожувати рай.

— Невже ви помітили різницю між la petite Russie і Великоросією.

— А як же! Різниця велика і подорожньому чоловікові вона особливо кидається в очі, коли він іде через села.

— В чім же саме різниця?

— В усьому. Як в манері поводитися з чужою людиною, так і в їх житті. Особливо ж нас подорожніх чарує їх гостинність. Великороси якісь грубіші і в поведінні неохайні і байдужі. У селян же цього краю скрізь чистота, і охайність і самі вони такі милі, що коли-б і далі було так подорожувати, то мандрівка була-б не страшною, а приємною забавою.

Наші селяне дуже цікаві і розпитували мандрівників не тільки про них самих, а і про те, що де вони бачили.

— Ну, а в містах ви теж помічаєте різницю чи ні?

— Ні, у великих містах се якось не так помітно, правда тутешні горожане простійше поводяться з нами, але приймали нас скрізь добре, окрім Астрахані, де довелося мати пригоду з п'яними і Курська, де дивились на нас, як на шпівнів.

— А яке по вашому найкраще місто з тих, що ви бачили у Росії.

— Поки-що мені найбільше подобається Київ, Москва гарна тільки Кремлем, Київ же — се дивний город і я назвав би його маленьким Парижем. Я ще не встиг всього його обдивитися як слід, але архітектура Лаври, Миколаївського, Михайлівського, монастирів та Софіївського собору заставила мене довго любоватися нею, такої сили і простоти в архітектурі я ще не стрічав. Взагалі і від розкішних городських будинків і маленьких але чистих селянських хат і від самих селян останеться у мене на завше дуже гарне вражіння. Галичини і la petite Russie не годні забути подорожні: ці країни так схожі одна на другу і так хороші, що в них можна осісти на завше.

Мартен був дуже радий, коли почув, що в Київі є Український «Клуб» і обіцяв зайти туди в неділю, щоб ще краще познайомитися з сею як він каже, симпатичною нацією. Мартен просив, щоб у клубі можна було йому продавати власні фотографії, з продажі яких мандрівник виключно удержується.

Про свою мандрівку пересилають мандрівники постійні звіти до географічного інституту, в яких головнo обгорюють економічні відносини країни. Мандрівників наглядають спеціальні контролери.

Книжки, надіслані до Редакції:

П. Оправхата. „Народний представник“ Ловкобрешенко Харків. 1912 р. ціна 15 коп.

І Волошиновський та інші. Розмови про кооперацію (збірник статей) видавництво „Дністер“ (в Кам'янці-Подільському). 1912 р. ціна 15 коп.

І. Волошиновський. „Дріжджі“ (оповідання з селянського життя). Видавництво „Дністер“ в Кам'янці-Подільському. Київ 1912 р. ціна 30 коп.

Спростування.

В числі 19 „Снопа“ автором допису „з землі війська Запорозького“ помилково зазначено *Конст.* Гейко, тоді як правильно *Стратон* Гейко.

Редактор М. Біленький. Видавець М. Міхновський.

ОГОЛОШЕННЯ.

Подорож.

20—21 травня має відбутись подорож з Харківка до Київа на велосипедах; от-же запрошуємо охочих українців приєднатись.

Маршрут буде укладений по загальній згоді єсть бажання проїхати такими шляхами, щоб захопити райони по р.р. Вореклі, Пелу й Сулі: так само побувати в м.м. Полтаві, Миргороді, Лубнях і инш.

Подорож має бути досить цікава, бо Полтавщина особливо весною має чарівний вигляд.

Обертатись просимо листовно на адресу редакції „Сніп“ — для П. М.

Подорож на Тарасову Могилу, призначена на 13—14 трав. не відбудеться, бо записалося дуже мало учасників. Справді, ми байдужні навіть тоді, коли мова йде про нашу розвагу. Либонь, незабаром переробимось зовсім на ходячі трупи... Нехай громадянство нарікає виключно на себе.

ПРИЙМАЄТЬСЯ ПЕРЕДПЛАТА НА 1912 РІК НА ЖУРНАЛ

«ЗАПИСКИ УКРАЇНСЬКОГО НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА В КИЇВІ»

Ціна на рік—5 карб., учням—3 карб. Адреса редакції—Київ, В.-Володимирська, 42. 1—1

Приймається передплата на щоденну популярну ілюстровану часопись

„НОВЕ СЛОВО“,

що виходить у Львові щодня, крім неділей та свят українських. Умови передплати: на рік 18 корон, на 1/2 року 9 к., на 1 місяць 1 к. 50 сот. Адреса: Львів, ул. Домініканська, ч. 11. 1—1